

**XXXIX Sesja Stałej Konferencji
Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich
na Zachodzie**

Materiały XXXIX Sesji
Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów
i Bibliotek Polskich na Zachodzie

**Wychodźstwo
na rzecz niepodległości Polski
w latach 1914–1920**

NOWY JORK, 4–8 PAŹDZIERNIKA 2017

Muzeum Historii Polski w Warszawie
Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce
Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego
za Granicą POLONIKA

© Copyright by Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce, 2018

Publikację dofinansowano ze środków
Narodowego Instytutu Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą POLONIKA

Konferencję dofinansowano ze środków
Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

REDAKCJA:
Joanna Kułakowska-Lis

KOREKTA:
Anna Mirkowska

OPIEKA REDAKCYJNA:
Monika Machlejd

OPRACOWANIE GRAFICZNE, SKŁAD:
LAVENTURA Maciej Sawicki

Na okładce i stronie tytułowej wykorzystano fotografię Jolanty Szczepkowskiej

Wydanie I
Nowy Jork – Warszawa 2018

Muzeum Historii Polski w Warszawie
www.muzhp.pl, info@muzhp.pl

Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce
Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą POLONIKA

ISBN 978-83-65248-25-1

DRUK I OPRAWA:
Totem.com.pl

Spis treści

List sekretarza stanu w Kancelarii Prezydenta RP
Adama Kwiatkowskiego do organizatorów
XXXIX Sesji Stałej Konferencji MAB 9

IWONA DRĄG-KORGA
XXXIX Sesja Stałej Konferencji MAB w Nowym Jorku. Wstęp 11

Program XXXIX Sesji Stałej Konferencji MAB 17

REFERATY

CZĘŚĆ I: Wychodźstwo polskie w Europie wobec niepodległości Polski

KRZYSZTOF CZAJKOWSKI
*Glosa do Zebrania członków Komitetu Generalnego Pomocy Ofiarom
Wojny w Polsce, w Vevey w Szwajcarii: Henryk Sienkiewicz w ujęciu
Leona Kaufmanna (Kamira)* 23

AGNIESZKA CZAJKOWSKA
*Działalność Marii Skłodowskiej-Curie na rzecz niepodległości Polski
w czasie I wojny światowej* 29

KRZYSZTOF RUCHNIEWICZ
Waplewscy patrioci. Stanisław Sierakowski i jego żona Helena 37

JADWIGA KOWALSKA
*Ksiądz Alojzy J. Foltin i polska kolonia w Wielkiej Brytanii na rzecz
niepodległości Kraju* 49

CZĘŚĆ II: Europa wobec niepodległości Polski

EUGENIA MARESCH <i>Polska diaspora na rzecz niepodległości Polski 1914–1918</i>	59
ISTVÁN BALÁZS <i>Polskie wspomnienia o Węgrach, którzy walczyli w Legionach Piłsudskiego</i>	73
ANNA BUCHMANN <i>Z archiwum Muzeum Polskiego w Rapperswilu – dokumenty dotyczące działalności „Ogniska” w Genewie i Towarzystwa „Zgoda” na rzecz niepodległości Polski</i>	82

CZĘŚĆ III: Polska emigracja w Ameryce wobec odzyskania przez Polskę niepodległości

EWA HOFFMAN-JĘDRUCH, MAREK ZIELIŃSKI <i>Wychodźstwo na rzecz niepodległości Polski w latach 1914–1920. Dokumenty i ludzie</i>	91
MAREK ZIELIŃSKI, EWA HOFFMAN-JĘDRUCH <i>Polska niepodległa w zbiorach Instytutu Piłsudskiego w Ameryce. Nowoczesne metody opracowania i udostępniania archiwów</i>	101
TEOFIL LACHOWICZ <i>Czyn zbrojny wychodźstwa polskiego w Ameryce 1914–1920</i>	116
ELIZABETH KOSZARSKI-SKRABONJA <i>Życzliwość obcych. Spuścizna Polski w Ameryce i Fundacji Kościuszkowskiej</i>	126
EDYTA TARGOŃSKA, HALINA MISTERKA, MALGORZATA KOT <i>Akta Wydziału Narodowego Polskiego oraz pamiątki po Ignacym Janie Paderewskim z kolekcji Muzeum Polskiego w Ameryce</i>	

<i>źródłem do badań nad wkładem Wychodźstwa na rzecz niepodległości Polski</i>	133
--	-----

MARTA BRYZIEWSKA <i>Polonia argentyńska na rzecz niepodległości Polski</i>	158
--	-----

Indeks nazwisk	171
Indeks instytucji	177

Zdjęcia z XXXIX Sesji	185
-----------------------------	-----

KANCELARIA PREZYDENTA
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Sekretarz Stanu
Adam Kwiatkowski

Warszawa, 5 października 2017 roku

Do Organizatorów i Uczestników
XXXIX Sesji Stałej Konferencji Muzeów,
Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie

Szanowni Państwo,

w imieniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Pana Andrzeja Dudy serdecznie pozdrawiam wszystkich Państwa zgromadzonych na XXXIX Sesji Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie, poświęconej roli Wychodźstwa w procesie „wybijania się Polski na niepodległość” w latach historycznego przełomu 1914–1920.

Spotykacie się Państwo, aby w toku dyskusji wymienić doświadczenia, przedstawić osiągnięcia badawcze reprezentowanych przez Was instytucji działających na emigracji. Ich dorobek i zasługi dla ochrony polskiego dziedzictwa kulturowego trudno przecenić. Nie ma najmniejszej przesady w stwierdzeniu, że muzea, biblioteki i archiwa polskie na Zachodzie w czasach zniewolenia były ostoją wolnej myśli i niepodległego bytu narodowego. Za tę dziejową misję, za wzorowe jej wypełnienie oraz za systematyczną, bieżącą działalność służącą ugruntowaniu dobrego imienia Polski i Polaków, w imieniu Prezydenta RP Pana Andrzeja Dudy, składam wyrazy najwyższego uznania.

Słowa szczególnego podziękowania kieruję do władz Instytutu J. Piłsudskiego w Ameryce oraz Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej

w Ameryce za ogromny wkład pracy włożony w przygotowanie merytoryczne i organizacyjne obecnej sesji.

Przyjmijcie Państwo najserdeczniejsze życzenia zdrowia oraz wszelkiej pomyślności w życiu osobistym, zawodowym oraz w działalności społecznej. Życzę owocnych obrad i liczę na dalszą, dobrą współpracę.

2 Wyrazami szacunku,

IWONA DRĄG-KORGA
Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce

XXXIX Sesja Stałej Konferencji MAB w Nowym Jorku. Wstęp

XXXIX Sesja Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie (MAB) odbyła się w dniach 4–8 października 2017 roku w Nowym Jorku. Pierwszy raz, w ciągu swej długiej historii, delegacje instytucji zrzeszonych w Stałej Konferencji MAB przybyły na Wschodnie Wybrzeże Stanów Zjednoczonych, by zapoznać się ze specyfiką organizacji polonijnych w Nowym Jorku, z ich historią, działalnością i osiągnięciami.

Organizacji XXXIX Stałej Konferencji MAB podjął się Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce wraz ze Stowarzyszeniem Weteranów Armii Polskiej w Ameryce. Organizatorzy za główny cel dorocznego spotkania postawili zebranie materiałów o działalności polskiego wychodźstwa na rzecz niepodległości Polski w latach 1914–1920 oraz zapoznanie przybyłych na konferencję z pracą instytucji polonijnych w Nowym Jorku – w dniu 5 października były to Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce i Stowarzyszenie Weteranów Armii Polskiej w Ameryce (dalej: SWAP), 6 października – Fundacja Kościuszkowska w Nowym Jorku, a 7 października – Polski Instytut Naukowy w Ameryce (dalej: PIN). Każda z nowojorskich instytucji ma swoją specyfikę, historię, zbiory i ciekawą działalność.

Najstarszą z organizacji, które odwiedzili uczestnicy konferencji, jest SWAP – powstał w maju 1921 roku. Najważniejszym celem działalności tej placówki w początkowych latach było organizowanie pomocy dla swoich

członków żyjących na terenie Stanów Zjednoczonych i Kanady, głównie inwalidów wojennych, chorych, bezrobotnych i bezdomnych byłych polskich żołnierzy. Polonia ze Stanów Zjednoczonych i Kanady dostarczyła ponad 20 tys. ochotników do Armii Polskiej we Francji, popularnie zwanej Błękitną Armią; około 14,5 tys. z nich powróciło do Ameryki po zakończeniu walk o wolność Polski i potrzebowało pomocy. SWAP wspierał również polskich inwalidów wojennych żyjących na Zachodzie Europy oraz troszczył się o polskie cmentarze wojenne we Francji i Włoszech. Od 1989 roku SWAP utrzymuje regularne kontakty z Polską. W 1996 roku Stowarzyszenie ufundowało tablicę pamiątkową w katedrze polowej Wojska Polskiego w Warszawie. Dwa lata później na warszawskim Żoliborzu odsłonięto pomnik Czynu Zbrojnego Polonii Amerykańskiej. Dzisiaj SWAP skupia w swoich strukturach ponad 1000 weteranów. Okręg II tego Stowarzyszenia posiada okazałą siedzibę na Manhattanie, Muzeum Tradycji Oręża Polskiego w Nowym Jorku oraz ciekawe archiwum związane z Błękitną Armią i polskimi weteranami w Ameryce.

Kolejną zasłużoną organizacją polonijną jest działająca od 1925 roku w Nowym Jorku Fundacja Kościuszkowska, utworzona dzięki wytrwałemu staraniu dr. Stefana Mierzwy, który przybył do Stanów Zjednoczonych w wieku 18 lat z okolic Łańcuta. W okresie II wojny światowej dr Mierzwa kierował Fundacją i wspierał polskich uczonych, którzy znaleźli się w tragicznej sytuacji w USA. Gdy zmarł w 1971 roku, Fundacja posiadała 2 mln dolarów i pałacyk w prestiżowej części Manhattanu, galerię sztuki, archiwum i bibliotekę. Główną misją Fundacji Kościuszkowskiej od początku istnienia było i jest promowanie przyjaźni i współpracy polsko-amerykańskiej poprzez edukację, naukę i wymianę kulturalną. Fundacja przyznaje stypendia i granty naukowe studentom na poziomie magisterskim i doktorskim, jak również uczynom, badaczom i artystom w taki sposób, aby zwiększyć znajomość polskiej kultury i nauki w Ameryce. Sponsoruje wystawy, publikacje, festiwale i koncerty. Przez prawie 90 lat istnienia Fundacja rozwinęła swoją działalność, dodając nowe programy: Teaching English in Poland, Summer Studies Abroad, konkursy: chopinowski, Wieniawskiego i Marceliny Sembrich-Kochańskiej. Obecnie posiada siedem oddziałów w największych miastach amerykańskich i setki członków w USA i na świecie. W ostatnich latach przeznaczala rocznie około miliona dolarów na stypendia i granty.

Pozostałe organizacje odwiedzone przez uczestników konferencji powstawały w latach 1942–1943 i podobnie jak dwie poprzednie – trwają do dziś. Polski Instytut Naukowy został utworzony dzięki przybyciu do USA

w wyniku II wojny światowej wybitnych członków Polskiej Akademii Umiejętności (dalej: PAU) w Krakowie: Oskara Haleckiego, Jana Kucharzewskiego, Wacława Lednickiego, Bronisława Malinowskiego i Wojciecha Świętosławskiego. Zmuszeni do opuszczenia Polski, postanowili stworzyć na czas wojny placówkę PAU w Nowym Jorku. Rząd Polski na Uchodźstwie poparł tę inicjatywę i podjął zobowiązania finansowe. Oficjalna rejestracja Instytutu nastąpiła 1 maja 1942 roku. Instytut miał być łącznikiem między nauką polską i amerykańską, organizatorem i koordynatorem prac oraz badań naukowych prowadzonych przez Polaków w USA. Po 1992 roku kontakty z Polską doprowadziły do symbolicznego otwarcia w siedzibie PIN stacji PAU. Dzięki tej współpracy oraz zaangażowaniu Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych uporządkowano archiwum PIN i skatalogowano jego zbiory. Na stronie internetowej PIN utworzono podstronę Archival Information Center, będącą formą przewodnika po polonikach znajdujących się w USA.

Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce powstał 4 lipca 1943 roku i był pomyślany jako kontynuacja założonego w Warszawie w 1923 roku Instytutu Badań Najnowszej Historii Polski, przemianowanego w 1936 roku na Instytut Józefa Piłsudskiego. Głównymi jego twórcami byli ministrowie II RP: Ignacy Matuszewski, Henryk Floyar-Rajchman i Wacław Jędrzejewicz. Tu, w Nowym Jorku, znaleźli godnych współpracowników, działaczy starej Polonii, takich jak: Franciszek Januszewski, wydawca „Dziennika Polskiego” z Detroit, Maksymilian Węgrzynek, wydawca „Nowego Świata” z Nowego Jorku – którzy dołączyli do grona założycieli Instytutu. Głównym celem tej placówki było prowadzenie stałej, niezależnej instytucji badawczo-naukowej, zajmującej się nie tylko gromadzeniem, przechowywaniem i analizą dokumentów dotyczących Polski, ale także popularyzowaniem prawdziwej, niezafałszowanej wiedzy o Polsce i jej historii najnowszej. W związku z działalnością cenzury i niszczeniem w kraju dokumentacji dotyczącej historii Polski archiwalia Instytutu nabrały szczególnego znaczenia zarówno podczas niemieckiej okupacji, jak i po II wojnie światowej, kiedy Polska znalazła się pod rządami komunistów. Instytut wraz ze swoimi zbiorami nadal odgrywa ważną rolę. Unikatowy zasób archiwalny i biblioteczny przyciąga licznych badaczy: profesorów, studentów, doktorantów i inne osoby, które znajdują tu materiały do publikacji książek, prac magisterskich i rozpraw naukowych oraz ślady swoich przodków. Obecnie archiwum Instytutu liczy ponad milion dokumentów, 20 tys. książek, Instytut posiada również kolekcję pamiątek muzealnych, galerię sztuki z pracami m.in. Gierzymskiego, Wyspiańskiego, Wyczółkowskiego, Kossaków i Fałata.

Placówka prowadzi wiele interesujących i potrzebnych programów edukacyjnych oraz wdrożyła nowoczesny projekt digitalizacji dokumentów.

Polskie organizacje naukowo-kulturalne w Nowym Jorku działają nieprzerwanie od wielu dziesięcioleci; stworzone przez starą i nową emigrację wypełniają swoją misję. Dzięki wytrwałości ludzi, którzy je założyli i angażowali się w ich działalność, przetrwały, a ich praca zaowocowała wymianą kulturalno-naukową między USA i Polską, publikacjami naukowymi, konferencjami, zabezpieczeniem i opracowaniem ważnych i bezcennych dokumentów źródłowych do najnowszej historii Polski. Wszystkie te miejsca, wyjątkowe dla polskiego dziedzictwa narodowego w USA, odwiedzili uczestnicy XXXIX Sesji Stałej Konferencji MAB.

Sesja Stała Konferencji MAB zgromadziła w 2017 roku delegatów z kilkudziesięciu instytucji polskich na świecie, a także specjalnych gości z Polski, z wicepremierem Piotrem Glińskim, Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego na czele. Wśród delegacji znaleźli się przedstawiciele MSZ: Mateusz Stąsiek – dyrektor Departamentu Współpracy z Polonią i Polakami za Granicą oraz Krzysztof Strzałka – zastępca dyrektora Departamentu Dyplomacji Publicznej i Kulturalnej. Z Biura Polonijnego przy Senacie RP przybyła wicedyrektor Anna Kaczmarczyk. W konferencji wzięła udział delegacja Instytutu Pamięci Narodowej, który reprezentowali prezes dr Jarosław Szarek oraz Marzena Kruk, dyrektor Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej. Bibliotekę Narodową reprezentował dyrektor dr Tomasz Makowski, z Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych przybyła Katarzyna Kiliszek, a z Muzeum Historii Polski wicedyrektor Anna Piekarska.

Zaproszone delegacje, z wicepremierem Piotrem Glińskim na czele, 5 października 2017 roku wzięły udział w sesji zamkniętej w siedzibie Instytutu Piłsudskiego oraz w uroczystym otwarciu konferencji w salonach Konsulatu Generalnego RP w Nowym Jorku, gdzie wykład *Polonia dla Polski – dzieje kontynuacji* wygłosił prof. Marek Chodakiewicz, amerykański historyk polskiego pochodzenia, zajmujący się dziejami najnowszymi. Ma on w swoim naukowym dorobku 17 książek. Wykładał m.in. na Columbia University w Nowym Jorku i University of Virginia. Jest szefem Katedry Studiów Polskich im. Tadeusza Kościuszki w prestiżowym podyplomowym Institute of World Politics w Waszyngtonie. Po wykładzie wszyscy mogli wysłuchać recitalu Małgorzaty Kellis, sopranistki o międzynarodowej sławie, która wykonała pieśni polskich kompozytorów.

7 października odbyła się sesja otwarta pt. „Wychodźstwo na rzecz niepodległości Polski w latach 1914–1920”. Temat ten wybrano w przededniu 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości, aby przypomnieć

instytucje, bohaterów, działaczy i zwykłych emigrantów, którzy nie szczędzili wysiłku w celu doprowadzenia do wyzwolenia Polski spod jarzma zaborców. Wiele instytucji skupionych w MAB posiada unikatowe materiały archiwalne, bardzo ważne w podkreśleniu roli, jaką odegrała emigracja w procesie odzyskiwania przez Polskę niepodległości. W ramach całodziennych sesji odbyły się cztery panele, w tym dwa poświęcone polskiej emigracji w Europie i dwa związane z polską emigracją w Ameryce.

Pierwsze dwa referaty: *Polscy nobliści w walce o niepodległość (Szwajcarski Komitet Generalny Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce)*. Maria Skłodowska-Curie, Henryk Sienkiewicz (prof. dr hab. Agnieszka Czajkowska, dr Krzysztof Czajkowski – Fundacja „Silva Rerum Polonarum”) oraz *Polacy w Niemczech w obliczu odrodzenia Państwa Polskiego w 1918 roku na przykładzie Stanisława Sierakowskiego (1881–1939)* (dr Jacek Barski – Porta Polonica – w imieniu prof. Krzysztofa Ruchniewicza), przedstawiały działania polskich emigrantów przebywających w Szwajcarii i w Niemczech na rzecz wsparcia walki o niepodległość Polski. Dwa następne referaty dotyczyły działalności środowisk kościelnych: *Rola Polskiej Misji Katolickiej w krzewieniu tożsamości narodowej wśród emigracji polskiej we Francji* (ks. dr Robert Czarnowski – Archiwum Polskiej Misji Katolickiej we Francji) oraz *Ksiądz A. Foltin i Polska Kolonia w Wielkiej Brytanii na rzecz niepodległości Kraju* (Jadwiga Kowalska – Archiwum Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii).

Kolejny panel, zatytułowany „Europa wobec niepodległości Polski”, przyniósł cztery wystąpienia, które związane były z działaniami krajów europejskich, i nie tylko, wobec odzyskiwania przez Polskę niepodległego bytu państwowego: Eugenia Maresch ze Studium Polski Podziemnej w Londynie mówiła o liberalnym rządzie brytyjskim wobec niepodległości Polski, a Piotr Piętka (Polski Instytut Badawczy i Muzeum w Budapeszcie) zaprezentował tekst Istvána Baláza *Węgrzy w Legionach Polskich. Udział Węgrów w walkach o odzyskanie niepodległości*. Z kolei dr Witold Zahorski (Biblioteka Polska w Paryżu) przedstawił fascynację Włochów osobą Marszałka w referacie *Piłsudski widziany przez Włochów*, a Anna Buchmann z Muzeum Polskiego w Rapperswilu zaprezentowała dokumenty dotyczące zaangażowania instytucji „Ognisko” w Genewie i „Zgoda” w Zurychu na rzecz niepodległości Polski.

W panelach dotyczących działalności polskiej emigracji w USA bardzo ciekawe materiały przechowywane w SWAP przedstawił dr Teofil Lachowicz w wystąpieniu pt. *Czyn zbrojny wychodźstwa polskiego w Ameryce 1914–1920*. O wyjątkowych pamiątkach dotyczących Ignacego Jana

Paderewskiego mówiła Małgorzata Kot w referacie przygotowanym razem z Haliną Misterką i Edytą Targońską (Muzeum Polskie w Chicago): *Akta Wydziału Narodowego Polskiego oraz pamiątki po I.J. Paderewskim w kolekcji Muzeum Polskiego w Ameryce źródłem do badań nad wkładem wychodźstwa na rzecz niepodległości Polski*. Polskie dziedzictwo w Fundacji Kościuszkowskiej przedstawiła Elizabeth Koszarski-Skrabonja, a Marta Bryszewska z Biblioteki Polskiej im. Ignacego Domeyki w Buenos Aires wygłosiła referat *Polonia argentyńska na rzecz niepodległości Polski*.

Połączenie historii i nowoczesnej technologii zaproponował Instytut Piłsudskiego w Ameryce: dr Ewa Hoffman-Jędruch i dr Marek Zieliński wygłosili wykład pt. *Polska niepodległa w zbiorach Instytutu Piłsudskiego w Ameryce: dokumenty i ludzie oraz nowoczesne metody opracowania i udostępniania*. Na koniec Stefan Władysiuk (Polski Instytut Naukowy w Kanadzie) przedstawił prezentację: *Artur Szyk orędownikiem przyjaźni polsko-amerykańskiej*. Ten ostatni referat zbiegł się z otwarciem w New York Historical Society pierwszej wystawy poświęconej twórczości Artura Szyka.

XXXIX Sesja MAB pokazała historię i działalność organizacji polonijnych w Nowym Jorku, zrzeszonych w MAB; uczestnicy konferencji mieli okazję zwiedzić je, porozmawiać z pracownikami i zapoznać się ze zbiorami. W ten sposób, pierwszy raz od czasu powstania MAB w 1979 roku, przedstawiciele instytucji polskich na Zachodzie Europy zapoznali się ze specyfiką życia polonijnego w Ameryce.

W imieniu organizatorów bardzo dziękuję wszystkim, którzy uczestniczyli w nowojorskiej sesji: przedstawicielom instytucji członkowskich i wszystkim zaproszonym gościom. Szczególnie pragnę podkreślić bardzo dobrą współpracę z władzami Fundacji Kościuszkowskiej i Polskiego Instytutu Naukowego. Dziękuję również osobom, dzięki którym ta publikacja się ukazuje: dr Ewie Hoffman-Jędruch, dr. Markowi Zielińskiemu i dyrekcji Muzeum Historii Polski. Słowa uznania należą się także pracownikom biura Instytutu – Jolancie Szczepkowskiej i Karolinie Obrycki, oraz Radzie i wolontariuszom Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce.

Na koniec w tym wyjątkowym roku obchodów 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości pragnę zacytować słowa patrona Instytutu – Józefa Piłsudskiego, który powiedział: „Naród, który traci pamięć, przestaje być Narodem – staje się jedynie zbiorem ludzi czasowo zajmujących dane terytorium”. Niech ta pamięć o Polsce i Polakach przechowywana przez instytucje skupione w MAB będzie zawsze żywa.

XXXIX Sesja Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie

NOWY JORK, 4-8 PAŹDZIERNIKA 2017 ROKU

Program

~*~
CZWARTEK, 5 PAŹDZIERNIKA

10.00	14.00	Sesja zamknięta w Instytucie Józefa Piłsudskiego w Ameryce
13.45	14.15	Zwiedzanie Instytutu
16.30	18.00	Zwiedzanie siedziby Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce
19.00		Uroczyste otwarcie konferencji w Konsulacie Generalnym RP
		· Wykład otwierający: dr Marek Jan Chodakiewicz – The Institute of World Politics, Waszyngton
		· Występ artystyczny: dr Małgorzata Kellis, sopran

PIĄTEK, 6 PAŹDZIERNIKA

Sesja otwarta w Fundacji Kościuszkowskiej

Temat: Wychodźstwo na rzecz niepodległości Polski w latach 1914-1920

- 10.15 12.00 Panel nr 1: Wychodźstwo polskie w Europie wobec niepodległości Polski
Prowadzenie: dr Dobrosława Platt – Biblioteka Polska w Londynie
- Prof. dr hab. Agnieszka Czajkowska, dr Krzysztof Czajkowski – Fundacja „Silva Rerum Polonarum”: *Polscy nobliści w walce o niepodległość (Szwajcarski Komitet Generalny Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce). Maria Skłodowska-Curie, Henryk Sienkiewicz*
 - Dr Jacek Barski – Porta Polonica: referat autorstwa prof. Krzysztofa Ruchniewicza *Polacy w Niemczech w obliczu odrodzenia Państwa Polskiego w 1918 roku na przykładzie Stanisława Sierakowskiego (1881–1939)*
 - Ks. dr Robert Czarnowski – Archiwum Polskiej Misji Katolickiej we Francji: *Rola Polskiej Misji Katolickiej w krzewieniu tożsamości narodowej wśród emigracji polskiej we Francji*
 - Jadwiga Kowalska – Archiwum Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii: *Ksiądz A. Foltin i Polska Kolonia w Wielkiej Brytanii na rzecz niepodległości Kraju*
- 12.30 14.00 Panel nr 2: Europa wobec niepodległości Polski
Prowadzenie: Stefan Władysiuk – Polski Instytut Naukowy w Kanadzie
- Eugenia Maresch – Studium Polski Podziemnej w Londynie: *Liberalny Rząd Brytyjski wobec niepodległości Polski*
 - Dr Witold Zahorski – Biblioteka Polska w Paryżu: *Piłsudski widziany przez Włochów*

- Piotr Piętka – Polski Instytut Badawczy i Muzeum w Budapeszcie: referat autorstwa Istvána Balázsa *Węgrzy w Legionach Polskich. Udział Węgrów w walkach o odzyskanie niepodległości*
 - Anna Buchmann – Muzeum Polskie w Rapperswilu: *Z archiwum Muzeum Polskiego w Rapperswilu – dokumenty dotyczące działalności instytucji „Ognisko” w Genewie i „Zgoda” w Zurychu na rzecz niepodległości Polski*
- 15.30 17.00 Panel nr 3: Polska Emigracja w Ameryce wobec odzyskania przez Polskę niepodległości, cz. 1
Prowadzenie: dr Witold Zahorski – Biblioteka Polska w Paryżu
- Dr Ewa Hoffman-Jędruch, dr Marek Zieliński – Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce: *Polska niepodległa w zbiorach Instytutu Piłsudskiego w Ameryce: dokumenty i ludzie oraz nowoczesne metody opracowania i udostępniania*
 - Dr Teofil Lachowicz – Stowarzyszenie Weteranów Armii Polskiej w Ameryce: *Czyn zbrojny wychodźstwa polskiego w Ameryce 1914–1920*
 - Elizabeth Koszarski-Skrabonja – Fundacja Kościuszkowska: *Życzliwość obcych – dziedzictwo polskie w Ameryce i Fundacji Kościuszkowskiej*
- 17.00 18.30 Panel nr 4: Polska Emigracja w Ameryce wobec odzyskania przez Polskę niepodległości, cz. 2
Prowadzenie: Jadwiga Kowalska – Archiwum Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii
- Małgorzata Kot, Halina Misterka, Edyta Targońska – Muzeum Polskie w Chicago: *Akta Wydziału Narodowego Polskiego oraz pamiątki po I.J. Paderewskim w kolekcji Muzeum Polskiego w Ameryce źródłem do badań nad wkładem wychodźstwa na rzecz niepodległości Polski*

- Marta Bryszewska – Biblioteka Polska im. I. Domeyki w Buenos Aires: *Polonia argentyńska na rzecz niepodległości Polski*
- Stefan Władysiuk – Polski Instytut Naukowy w Kanadzie: *Artur Szyk orędownikiem przyjaźni polsko-amerykańskiej*

SOBOTA, 7 PAŹDZIERNIKA

10.00	13.00	Sesja zamknięta w Polskim Instytucie Naukowym w Ameryce
	13.00	Zwiedzanie Instytutu
13.45	17.00	Zwiedzanie Nowego Jorku: wizyta w The Morgan Library and Museum
18.30	22.00	Pożegnalna kolacja dla uczestników konferencji i zaproszonych gości: rejs statkiem wokół dolnego Manhattanu

NIEDZIELA, 8 PAŹDZIERNIKA

10.15	Msza w kościele pw. św. Stanisława Kostki, celebryje biskup pomocniczy diecezji Brooklyn ks. dr Witold Mroziewski

REFERATY

Część I

Wychodźstwo
polskie
w Europie
wobec
niepodległości
Polski